

Fagbladet

OFFICEREN

02 / APRIL 2025

OMSTILLING TIL OPRUSTNING

TÆTTERE PÅ NORDJYSK AMMUNITION
BARSEL OG BØRN
MØD HOVEDBESTYRELSEN – SARA JENSENIUS KRISTENSEN
FAGLIGE FORKLARINGER: INGEN HØJESTE ARBEJDSSTID

www.hod.dk

INDHOLD

NR. 2/2025

Leder

Kort nyt

Tættere på nordjysk ammunition

Barsel og børn

Omstilling til oprustning

Faglige Forklaringer

Premierløjtnant
Sara Jensenius Kristensen

Tillidsrepræsentantskursus

EU-Repræsentationen:

- EU skal være motorkraften bag oprustningen
- Militært indslag i et politisk miljø

Boganmeldelse:
Det gigantiske puslespil

Forsidefoto:
Michael Aagaard Jensen

Bagsidefoto:
Erik Luntang

Formand
Niels Tønning
niels@hod.dk

UDDANNELSESTILBUD TIL OFFICERER?

OFFICERSGRUPPEN ER, SOM DET ER DE FLESTE BEKENDT, IKKE OMFATTET af den nyligt indgåede aftale om optjening af ret til uddannelse med løn. Aftalen er målrettet konstabler og sergenter med en tidsbegrænset ansættelse og er derfor heller ikke relevant for personel med varig ansættelse. Selv om man ikke længere kan tage for givet, at det at være officer er en livsgerning, så er det stadig det, der bedst tilgodeser Forsvarets behov. Det kan derfor også undre, at forligskredsen ikke samtidig indførte en fastholdelsesbonus af samme størrelse til de officerer, der vælger at blive i Forsvaret.

Det kan ikke være forbigået nogens opmærksomhed, at alt for mange unge officerer forlader Forsvaret inden for de første ansættelsesår. Værst ser det aktuelt ud for de hold, der dimiterede fra officersskolerne i 2017 og 2018, hvor henholdsvis 61 og 63% aktuelt har forladt Forsvaret. Ud over at det har skabt en uoprettelig skæv aldersfordeling i officerskorpset og mange tomme officersstillinger, så er det rent økonomisk en kritisabel anvendelse af skatteborgernes penge.

Selv om lønnen i dag oftest angives som den primære årsag til, at officerer vælger at forlade Forsvaret, så peger undersøgelser på, at kombinationen af et spændende og udfordrende karriereforløb og ikke mindst en progressiv kompetenceudvikling i hele ansættelsesforløbet kan være afgørende for at bremse de yngre officerers afgang fra Forsvaret.

Både diplom- og masteruddannelsen er fine, men de er utilstrækkelige. Dels er de adskilt for langt i tid og primært rettet mod jobbet i Forsvaret. Dels gør de stærkt forringede vilkår ved udnævnelse til major eller orlogskaptajn, at mange i stedet vælger både uddannelsen og jobbet i Forsvaret fra.

Det, der mangler, er et uddannelsesmæssigt incitament til at stræbe efter kaptajnsniveauer eller en mere horisontal specialisering. At premierløjtnanten – efter samme princip som uddannelsesaftalen for konstabler og sergenter – tilbydes en videreuddannelse efter 4-5 års tjeneste.

Det er oplagt – og for mig lidt af en gåde –, at Forsvaret ikke selv har set potentialet: at udnytte mulighederne i de erhvervskandidatuddannelser, som blev indført ved kandidatreformen. Officerer vil efter basisuddannelsen være kvalificerede til en erhvervskandidatuddannelse, der ydermere kan gennemføres i et mix af praktisk tjeneste og uddannelse.

Der er allerede godkendt flere tekniske erhvervskandidatuddannelser, som passer perfekt til tekniske officerer i alle værn. Et område, hvor Forsvaret – i parentes bemærket – altid har haft

særlig svært ved at tiltrække og fastholde officerer. Af mere almen karakter findes der også administrative, juridiske og samfundsvidenskabelige uddannelser, men universiteterne vil formentlig have en stor interesse i at udvikle mere forsvarsrettede uddannelser.

Der skal ikke herske tvivl om, at aftalen for konstabler og sergenter er både god og nødvendig. Jeg er heller ikke et øjeblik i tvivl om, at det vil medføre, at personaleomsætningen for de grupper kommer ned på et mere acceptabelt niveau. Men aftalen har alt andet lige efterladt officererne på perronen, og det er i al beskedenhed den gruppe, hvor den aktuelt meget høje personaleomsætning er mest kritisk for Forsvaret.

Det var ikke tilfældigt, at Hans von Seeckt valgte, at det 100.000 mand store Reichswehr efter Versaillesstraktaten primært skulle bestå af officerer, der kunne fungere som ledere og instruktører i en potentiel fremtidig udvidelse af militæret. Selv om den igangsatte og forcerede genopbygning af det danske forsvar ganske vist er af en helt anden dimension, så vil officerskorpset under alle omstændigheder være afgørende for, at vi når i mål.

”

Vørst ser det aktuelt ud for de hold, der dimitterede fra officersskolerne i 2017 og 2018, hvor henholdsvis 61 og 63% aktuelt har forladt Forsvaret.

**HOD's ordinære
repræsentantskabsmøde
og tillidsrepræsentant-
seminar**

Foto: Claus Fisker

HOD's ordinære repræsentantskabsmøde og tillidsrepræsentantseminar foregår på Hotel Svendborg onsdag den 21. maj og torsdag d. 22. maj 2025. Repræsentantskabsmødet afholdes onsdag formiddag, og herefter fortsætter vi med HOD's TR-seminar resten af dagen samt om torsdagen. Det er ved at være sidste mulighed for at tilmelde sig, så hvis du er har et tillidshverv, så ind og meld dig til MIT HOD.

Vær opmærksom på differencefradraget på din årsopgørelse for 2024. Differencefradraget er det fradrag, som udgøres af differencen mellem Statens sats for udbetaling af skattefrie time- og dagpenge og Ligningsrådets maksimale sats for daglige diæter.

For eksempel er differencefradraget pr. døgn ved fulde time- og dagpenge kr. 80,- og ved nedsatte time- og dagpenge kr. 203,50 gældende for 2024. Differencefradraget er begrænset til 31.600 kr. for indkomståret 2024.

Du skal kunne dokumentere, hvad du fradrager, og det er en god idé at gemme din egen beregning og rejseberegningerne fra DeMars, hvis SKAT ønsker en redegørelse på et senere tidspunkt.

Fradraget kan kun foretages, hvis du oppebærer skattefrie time- og dagpenge på tjenesterejser i Danmark. Rejser i udlandet honoreres med en sats, der svarer til Ligningsrådets maksimale sats. Dermed er der ingen difference mellem de to beløb.

Har du spørgsmål, så kontakt konsulent Peter Sloth.

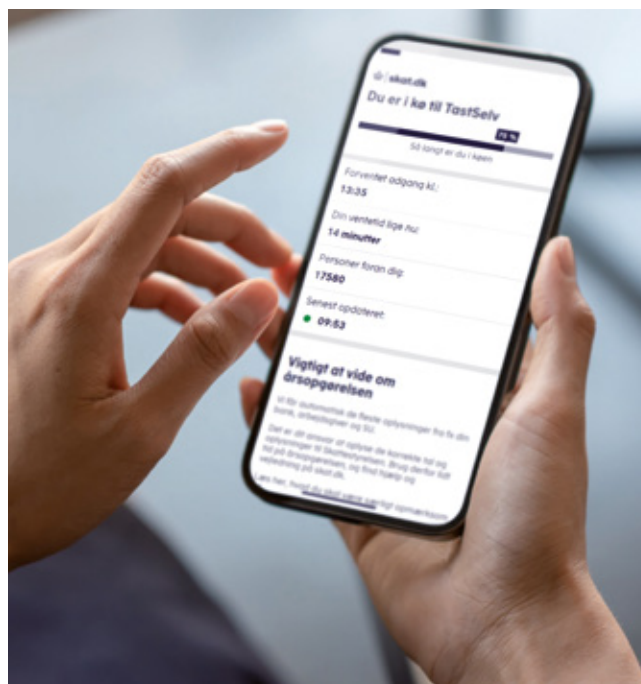

Foto: Skatstyrelsen

Ny formand for AC

En enig bestyrelse i Hoved- og forhandlerorganisationen **Akademikerne** har peget på gymnasielærernes hidtidige formand Tomas Kepler, som den nye topfigur. Tomas Kepler afløser Lisbeth Lintz, der stoppede pludseligt som formand af private årsager.

HOD er medlem af Akademikerne, der er Hoved- og forhandlerorganisation i den akademiske fagbevægelse. Akademikerne repræsenterer 500.000 privat og offentligt ansatte med en længere videregående uddannelse og over 25 medlemsorganisationer, herunder faglige organisationer for ingeniører, psykologer, bygningskonstruktører, biokemikere, læger, gymnasielærere, jurister og altså officerer.

Tomas Kepler tiltræder som formand d. 9. april.

Honorering af dagsøvelser på under 24 timer i døgnet i udenlandske stabe

HOD HAR INDGÅET EN AFTALE OM HONORERING af dagsøvelser på under 24 timer i døgnet i udenlandske stabe. Aftalen gør, at det er muligt at honorere for deltagelse i øvelser, som ikke forløber i alle døgnets 24 timer, men hvor øvelsen strækker sig over en længere periode.

Det kan for eksempel være stabsøvelser i nogle af de hovedkvarterer, som Forsvaret leverer mandskab til, og hvor medarbejderne reelt kan gå hjem og overnatte for efterfølgende at indtræde på øvelsen igen.

Honoreringen sker med den normale dagsnorm (typisk 7,4 timer) samt et tillæg på 1.500

kr. (marts 2021-niveau) pr. dag, hvor øvelsen kører. Det svarer til 1.842 i nutidskroner.

Erstatningsfridage

Hvis aftalen bruges på lørdage, søndage og helligdage, tilskrives der yderligere en fridag/erstatningsfridag pr. døgn som erstatning for den manglende dagsnorm.

I aftaleteksten er der anført forhold omkring arbejdsmiljø, herunder hviletid og fridøgn. Det betyder, at arbejdsmiljøforholdene skal overholdes, men at der samtidig er givet mulighed for at dispensere i forhold til de normale regler.

Det er arbejdsgiver, der beslutter, om aftalen skal tages

i brug. Aftalen kan udelukkende bruges i udenlandske stabe, herunder også hvis der er deltagende personel fra Danmark. Til gengæld kan aftalen ikke bruges i øvelser i Danmark.

Personelkommandoen (tidligere FPS) og HOD er blevet enige om at udarbejde en Q&A (spørgsmål og svar) snarest muligt, som afklarer de typiske spørgsmål i forbindelse med aftalen.

Aftalen kan læses på HOD's hjemmeside under medlem/aftaler/merarbejde-honorering-og-udgiftsdaekkende-aftaler.

Konsulent Steen Gøtsche

Major Morten Rasmussen er kapacitetsmanager for værnsfælles ammunition ved Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse. Opgaven er at få en national ammunitionsproduktion ind på den gamle ammunitionsfabrik i "Krudten" i Elling i Nordjylland.

TÆTTERE PÅ **NORDJYSK** **AMMUNITION**

Forsvaret er kommet et skridt videre i projektet med igen at producere ammunition i Danmark – dog ikke uden udfordringer.

TEKST OG FOTO MICHAEL AAGAARD JENSEN

EUROPÆISK OG DANSK SIKKERHEDSPOLITIK ER IKKE BLEVET MINDRE KOMPLICERET, siden Officeren i december 2024 første gang satte fokus på kapacitetsmanager for værnsfælles ammunition ved Forsvarsministeriets Materiel og Indkøbsstyrelse (FMI), major Morten Rasmussen. I mellemtiden har vi set skænderier for åben skærm mellem USA og Ukraines præsidenter og en kraftig oprustning af de europæiske forsvar. Imens er Morten og hans team nu kommet et vigtigt skridt videre i bestræbelserne på at få en national ammunitionsproduktion ind på den gamle ammunitionsfabrik "Krudten" i Elling nordvest for Frederikshavn.

- Vi er i hvert fald tættere på - forstået på den måde, at ud af de tre leverandører, som gik videre efter prækvalifikationen, så fokuserer vi nu på den ene af dem, siger han.

To ud af tre gav tilbud

To af de tre virksomheder, der var i spil, gav i begyndelsen af 2025 bindende tilbud på en fremtidig ammunitionsproduktion. Faktisk var det meningen, at det tilbud først skulle ligge lige inden sommerferien i år. Men den 19. februar sagde statsmini-

ster Mette Fredriksen 'køb, køb, køb', og herefter er det gået stærkt.

- Politikerne kunne ikke leve med, at der med udviklingen i situationen først blev truffet en beslutning henne omkring sommerferien, for så var vi et halvt år længere bagud. Så man løb nogle kalkulerede risici, bad leverandørerne indlevere det bedst mulige tilbud nu, og så skulle der selvfølgelig også være forståelse fra vores side af, at der vil være mangler, fortæller Morten Rasmussen.

Ud fra de indsendte tilbud kunne projektet så give militærfaglige anbefalinger til det politiske niveau, som besluttede at gå videre med den norske virksomhed Nammo.

Oprustning giver mangel

Midt i marts måned, da Officeren denne gang taler med Morten Rasmussen, er forhandlingerne med Nammo i gang. Der er som sagt nogle ubekendte i forhold til tilbuddet.

- Der er noget produktionsudstyr, der skal anskaffes. Og hvis der er noget, der er mangel på, så er det produktionsudstyret, for alle andre lande er også ved at udvide deres produktionskapacitet lige nu. Alt det er vi ved at binde en knude på, så vi

”

Vi skal først og fremmest have forsyningsikkerhed, som er hele øvelsen i det her.

Morten Rasmussen, major

hurtigst muligt kan få den her produktion op at stå, fortæller han.

Opbygningen tager tid, men ifølge forsvarsministeren er det planen, at de første granater kommer ud af fabrikken i Elling i sommeren 2027.

Mange detaljer i forhandlingerne

Fabriksområdet i Nordjylland bliver som sagt udgangspunkt for produktionen. Ud over at der skal skaffes produktionsudstyr, skal der også findes en løsning for økonomien omkring produktionen på den gamle ammunitionsfabrik.

- Der skal bygges nyt på området. Her skal vi have fundet ud af, hvad det er, der skal bygges. Sammen skal der findes en model for finansiering for investeringerne, der tilgodeser alle parter. Så alt det, der ligger bag alle de store tal, skal vi have til at gå op, fortæller Morten Rasmussen.

Det er forhandlinger om store investeringer, og de foregår derfor på højt niveau.

- Jeg kan ikke komme ind på detaljerne, men der bliver set på alle muligheder for at skabe en konstellation her, som gør, at Nammo kan få det til at fungere på længere sigt, samtidig med at det er en model, som er fair over for os. Vi skal først og fremmest have forsyningssikkerhed, som er hele øvelsen i det her. Samtidig skal vi heller ikke gå ud og spille en masse skatteborgerpenge på noget, der ikke kommer staten til gode i sidste ende, siger han.

Kritik af antal granater

Projektet med at bringe ammunitionsproduktion tilbage til Danmark har fået kritik ad flere omgange. Blandt andet for at tage for lang tid, men der var også historier ude i de store medier om, at Danmark kun har garanteret at ville købe 5.000 granater om året fra den nye fabrik. Det er et tal, der svarer til en halv dags forbrug, da krigen i Ukraine var mest intens.

- Det er almindelig kendt, at der er ammunitionsbehov til uddannelse og

træning. Det er nogle af de tal, som har været ude i pressen. Men det, der ikke har været ude i pressen, er, hvad vi måske indkøber til beredskabslager. Det, vi sådan populært sagt kan kalde krigslagrene. De tal er fortrolige. Jeg kan hverken be- eller afkræfte, om vi har nok på lager, eller om vi kommer til at bestille noget fra fabrikken til beredskabsopbygning. Men det er jo ikke nogen hemmelighed, at erfaringerne fra Ukraine viser, at der er et stort træk på især artilleri- og morterammunition. Det kan også godt være, at de krav, der er fra NATO til Danmark, bliver justeret, og så har vi jo vores egen fabrik, der vil kunne producere det. Der er også nationale krav og nationale behov. Og igen, jeg kan hverken be- eller afkræfte, om de nationale behov er vurderet større end NATO's krav, siger Morten Rasmussen.

Købe-mantraet

Den 22. februar vedtog regeringen og Danmarksdemokraterne, SF, Liberal Alliance, Konservative, Radikale Venstre og Dansk Folkeparti at bevilge 120 milliarder kroner ekstra til indkøb og opbygning af Forsvaret. Pengene kommer via den såkaldte Accelerationsfond. Det har ikke givet mindre travlhed på ammunitionsområdet i FMI.

- Accelerationsfonden og Mette Frederiksens 'køb, køb, køb'-mantra har jo gjort, at vi er inde og se på mulige fremrykninger af en masse investeringer - ikke mindst på ammunitionsområdet. Vi er inde og

”

Det er almindelig kendt, at der er ammunitionsbehov til uddannelse og træning. Det er nogle af de tal, som har været ude i pressen. Men det, der ikke har været ude i pressen, er, hvad vi måske indkøber til beredskabslager. Det, vi sådan populært sagt kan kalde krigslagrene. De tal er fortrolige.

Morten Rasmussen,
major

”

kigge på udvidelse af kapaciteter, og hvordan vi kan styrke de kapaciteter, vi allerede har, mest muligt. Så det er i hvert fald ikke blevet mere roligt, fortæller han.

En udsendelse af slappe af på

For med opbygningen af Hærens 1. brigade, en ny værnepligt og stigende antal ansøgninger til Hjemmeværnet er behovet for ammunition hele tiden stigende.

- Meget af det, de forskellige projekter skal bruge af ammunition, er jo det samme. Så der er rigtig, rigtig meget arbejde med at samtænke, så vi ikke får sat gang i et indkøb den ene dag, og så kommer der en ny iværksættelsesordre den næste dag. Når vi samtænker, kan vi indkøbe større volumen og få mængderabatter.

Nogle gange er vi også bedre stillede, hvis vi kommer med en stor bestilling, for små bestillinger ryger ofte meget langt om bagved i køen. Hvis du derimod kommer med en stor bestilling, så kan det måske betale sig for leverandøren at starte en ny produktionslinje, et nathold op eller tredje og fjerde skift på produktionslinjen, fortæller han.

Derfor kommer der heller ikke til at mangle arbejde for Morten Rasmussen og hans team.

- Jeg kommer til at have rigtig, rigtig travlt - i hvert fald det næste halve års tid. Og så håber jeg på, at tempoet går lidt ned. Ellers kan man jo altid håbe på, at man kan få en lille udsendelse, så man kan slappe lidt af, siger han med et meget stort grin. ■

Meget af det, de forskellige projekter skal bruge af ammunition, er jo det samme. Så der er rigtig, rigtig meget arbejde med at samtænke, så vi ikke får sat gang i et indkøb den ene dag, og så kommer der en ny iværksættelsesordre den næste dag.

Morten Rasmussen, major

Nordic Defence Conference 2025

Building a resilient and future-ready Nordic defence

Join us at PwC's Nordic Defence Conference 2025, the premier cross-Nordic summit where government leaders, military officials, defence industry executives, and private sector experts come together to shape the future of Nordic defence - because together, we take care of each other.

- **Expert insights:** Gain valuable perspectives on financing innovation, public-private partnerships, and evolving defence strategies across the Nordic region.
- **Strategic networking:** Connect with key decision-makers, policymakers, and industry leaders during dedicated networking sessions.
- **Country-specific takeaways:** Engage in forward-looking discussions on national defence priorities and collaboration opportunities.

Thursday 12 June 2025

PwC, Strandvejen 44, Hellerup, Denmark

Register now at
pwc.dk/nordic-defence

BARSEL OG BØRN

How much leave can you take, and how does the economy look? There can be a lot of pressure when it comes to children and childcare. Here you get the big picture.

TEKST KONSULENT PETER SLOTH

KVINDER OG MÆND HAR BEGGE RET TIL BARSEL, NÅR DE BLIVER FORÆLDRE. Retten til fravær og til barseldagpenge følger af barselloven, mens retten til løn følger af statens barselsaftale.

I det følgende beskriver vi de store træk med det, og her, at der kan være individuelle forskelle alt efter din situation. For eksempel hvis du skal være soloforælder, adoptere, i fertilitetsbehandling eller venter mere end et barn. Der er også forskel, alt efter om du bor med barnets anden forælder, og om I begge er omfattet af statens barselsaftale eller ej. Sæt dig derfor grundigt ind i tingene, så du kan få planlagt den barsel, der passer bedst til dig.

Mors barsel

Som mor har du ret til orlov med løn 6 uger før fødslen (graviditetsorlov). Efter fødslen har du ret til 10 ugers orlov med løn (barselsorlov). Herefter har du ret til yderligere 32 ugers orlov (forældreorlov), hvoraf de 10 af dem er med løn. Herudover har du ret til løn i yderligere 6 af de 32 uger. Hvis den anden forælder også er statsansat, er disse 6 uger dog til deling mellem jer. De 32 ugers forældreorlov kan forlænges op til i alt 46 uger.

Fars/medmors barsel

Som far/medmor har du ret til orlov med løn (fædreorlov/medmødreorlov) i 2 sammenhængende uger umiddelbart efter fødslen. Hvis du

kan aftale det med din chef, kan de to uger også holdes uden sammenhæng og lægges på et andet tidspunkt inden for de første 10 uger efter fødslen. Ud over de 2 uger kan mor overdrage 8 uger af sin barselsorlov med løn til dig. Desuden har du ret til orlov i 32 uger (forældreorlov), hvoraf de 10 uger er med løn. Herudover har du ret til løn i yderligere 6 af de 32 uger. Hvis mor også er statsansat, er disse 6 uger dog til deling.

Øremærket orlov

Mor og far/medmor har hver 11 ugers øremærket orlov, som ikke kan overdrages. For mor gælder det de første 2 af de 10 ugers barselsorlov (det er pligtorlov, som skal holdes) samt 9 af hendes 32 ugers forældreorlov. For

far/medmor gælder det de 2 ugers fædreorlov/medmødreorlov (de bortfalder, hvis ikke de bruges inden for de første 10 uger efter fødslen) samt 9 af de 32 ugers forældreorlov.

Både mors og far/medmors 9 øremærkede uger skal holdes, inden barnet fylder 1 år, herefter bortfalder de. De uger, som ikke er øremærket, kan forældrene frit overdrage til hinanden.

Barseldagpenge

Hvis du går på forældreorlov ud over de uger, hvor du får løn, har du mulighed for at få barseldagpenge. Barseldagpenge forvaltes af Udbetaling Danmark.

Ferie og pension

I din barselsaftale er det aftalt, at du optjener ferie, særlige feriedage og pensionsret under din orlov. Du optjener fuld pensionsret under hele din orlov - også i de uger, hvor du ikke får løn.

Barsel er en ferieforhindrende omstændighed. Derfor har du, udover den 5. ferieuge som du altid må overføre, ret til at få overført 1. til 4. ferieuge til næste ferieår. Du kan godt aftale med din chef at afholde ferie i forlængelse af din orlov.

Varsle fravær

Der er flere varslingsfrister, du skal sørge for at overholde, når du planlægger din barsel. Både over for din chef og Udbetaling Danmark.

Som mor skal du senest 3 måneder

BARSEL UNDER DIN UDDANNELSE
Som kadet eller elev kan du naturligvis tage barsel som alle andre. Nogle gange falder barslen sammen med uddannelsesdele, som ikke kan flyttes. Så må du springe på igen året efter. Bemærk, at der kan være en periode, mellem at din barsel slutter, og du genoptager din uddannelse, hvor du ikke er lønnet af Forsvaret. Uanset hvad så tal med dit uddannelsessted - det er en stor hjælp for dig selv til at få lagt en god barselsplan!

BARSELSLOV OG BARSELSAFTALE

Som ansat inden for Forsvarsministeriets ministerområde er du omfattet af statens barselsaftale, som supplerer barselsloven, der gælder for alle ansatte i Danmark. Barselsaftalen indeholder de særlige regler om løn og pensionsoptjening m.v., som supplerer barselsloven og giver dig bedre forhold på nogle områder, end loven gør.

VIL DU VIDE MERE

Du er velkommen til at kontakte HOD-konsulent Peter Sloth med spørgsmål om barsel på mail peter@hod.dk eller telefon 5093 3649.

før termin varsle din chef om forventet fødselstidspunkt og om, hvornår du går på graviditetsorlov. Der er også varslingsfrister for barselorlov, fædre-/medmødreorlov og forældreorlov. Hvis du vil forlænge eller udskyde din orlov eller overdrage noget af den til den anden forælder, skal det også varsles inden for bestemte frister, så husk at tjekke dem.

De fleste laver en samlet barselsplan fra start til slut, så både de selv og chefen har overblik. Du kan godt justere din barselsplan, hvis dine behov ændrer sig undervejs. Også her er der varslingsfrister, du skal huske.

Forlænget orlov

Du kan forlænge dine 32 ugers forældreorlov med 14 uger, så den bliver op til 46 uger. Det skal varsles eller aftales med din chef. Du får ikke barselsdagpenge under den forlængede orlov. Holder du ikke hele orloven inden barnets 1-års fødselsdag, skal du huske at udskyde den resterende orlov, så du kan bruge den senere.

Udskudt orlov

Du kan udskyde noget af din orlov til efter, at dit barn er fyldt 1 år, og inden det fylder 9 år. Det kan ske på to måder - retsbaseret og aftalebaseret.

Retsbaseret udskudt orlov giver dig ret til at udskyde 5 ugers orlov. Den skal holdes samlet, men kan konverteres til aftalebaseret, så den kan afvikles drypvis. Ved aftalebaseret udskudt orlov kan du aftale med din chef at udskyde dele af din forældreorlov. Denne orlov kan holdes drypvis.

Delvis orlov

Hvis du kan aftale det med din chef, kan du starte igen på nedsat tid og på den måde sprede din orlov ud i et tyndere lag. For eksempel ved at holde ugentlige fridage eller arbejde færre timer om ugen i en periode. Delvis orlov kan aftales for op til 1 år ad gangen.

Tænk økonomien igennem

Ét er, hvor længe du har ret til at holde barsel, noget andet er, hvordan økonomien ser ud. Du får henholdsvis løn og barselsdagpenge under dele af din orlov, men det er ikke altid nok, hvis du vælger at holde orlov i alle de uger, du har ret til. Husk også at tænke økonomien ind, hvis du forlænger, udskyder eller går på nedsat tid i en periode, så tingene kan hænge bedst muligt sammen. ■

GRAVIDITET OG ARBEJDSMILJØ

Som gravid kan der være påvirkninger i dit arbejdsmiljø, som du bør overveje. Bliver du for eksempel udsat for høje lydtryk, stød, bevægelse, kemikalier, høj varme eller kulde, som kan påvirke graviditeten. Vi anbefaler, at du oplyser din læge/jordemor om dine arbejdsvilkår, så de kan vurdere, om der er dele af din tjeneste, du skal undgå. Det er altid den sundhedsfagliges konkrete vurdering, der ligger til grund for, hvilke opgaver du kan løse, mens du er gravid. Vurderingen kan du bruge i en dialog med din chef, så I kan blive enige om, hvordan din tjeneste skal tilrettelægges, frem til du går på orlov.

Får du **alle fordelene** med?

Som medlem af HOD har du mange fordele. Vores samarbejde med Tryg er bare én af dem.

Hos Tryg får du som medlem af HOD:

- Døgnåben rådgivning om identitetstyveri og sikkerhed online.
- Adgang til anonym rådgivningslinje med sygeplejersker, socialrådgivere og psykologer som et tilvalg til din indboforsikring.
- Rabat på en række forsikringer

Er du kadet, kan du få en særlig studieforsikringspakke til indbo, rejser og ulykker.

Se tryg.dk/partner/hod, eller ring 70 33 25 25.

Det handler om at være

Foto: Michael Aagaard Jensen

Generalløjtnant Per Pugholm Olsen tiltrådte i Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse den 1. juni 2024. Han kom fra stillingen som chef for F-35 kampflyprogrammet.

OMSTILLING TIL OPRUSTNING

Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelses budget er fordoblet på bare et år. Nu skal organisationen omstille sig til en virkelighed med hurtige og store indkøb.

TEKST MICHAEL AAGAARD JENSEN

FORSVARET SKAL OPRUSTE, og det skal gå stærkt, har statsministeren flere gange udtalt. Derfor har Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse nu fået besked på at lægge forsigtigheden væk og købe det materiel, Forsvaret har brug for. Hellere i dag end i morgen. Generaløjntant Per Pugholm Olsen har tidligere været chef for Forsvarets Materieltjeneste. I dag er han chef for Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse, der har et budget, som ville få en dansk virksomhed til at ligge i top-20 over største årlige omsætning.

- Da jeg var chef for Materieltjenesten fra 2011 til 2014, havde vi vel et samlet budget på 5 milliarder kroner. I 2022 var det 10 milliarder. Sidste år var det 25 milliarder. I år er det 50 milliarder, fortæller han.

Oprustning i to spor

Derfor er generaløjntanten også en travl herre. Det lykkedes at få ham til at sætte sig ned til et interview med Officeren i et sjældent stille øjeblik, da han var i Forsvarskommandoen til et af sine ugentlige møder dér. Her fortæller han om, hvad de mange penge og den hastige oprustning kommer til at betyde for FMI og resten af Forsvaret.

- Hvis vi ser på forsvarschefens vision for det her, så drejer det sig i virkeligheden om to spor. Det ene spor handler om at gøre det eksisterende

forsvar bedre. Det andet handler om at gøre Forsvaret større og stærkere med eksempelvis jordbaseret luftforsvar, fortæller han.

Hvor det andet spor handler om de store milliardindkøb af nyt materiel, så er første spor meget tættere på soldaternes hverdag. Det handler om at få soldatens hverdag til at fungere.

- Det betyder, at vi skal købe flere reservedele, så vi kan få en større rådighedsgrad for det materiel, der er ude ved soldaterne. Alt det, som hører til den soldatermæssige hverdag, skal også virke. Så vi kommer til at gøre en ekstra indsats for det, der er soldaternært. Det gælder uniformer, hvor der blandt andet kommer det nye nordiske kampuniformssystem, som vi går i gang med at udlevere i år. Men det gælder også geværer, sigtemidler, beskyttelsesmidler, hjelme etc. Så der kommer fokus på alt omkring den enkelte soldat, så de kan lave de øvelser og aktiviteter, de skal, fortæller Per Pugholm.

Mere udstyr til soldaten

En frustration, som soldater rundt om i landet har oplevet, er problemer med at skaffe helt almindelige fornødenheder som IT-udstyr, printerpapir og lignende. De frustrationer forstår Per Pugholm.

- Der er jo ikke noget værre end at møde på arbejde, og så har arbejdsgiver forhindret dig i at lave dit arbejde. Du kan ikke åbne din computer, eller

”

Hvis vi ser på forsvarschefens vision for det her, så drejer det sig i virkeligheden om to spor. Det ene spor handler om at gøre det eksisterende forsvar bedre. Det andet handler om at gøre Forsvaret større og stærkere.

Per Pugholm Olsen,
generaløjntant

du kan ikke printe. Det er virkelig, virkelig frustrerende, lige meget hvor man sidder, siger han.

En årsag til problemerne har været, at organisationen har været så fokuseret på de store milliardindkøb, at de små hverdagsindkøb er røget nederst i bunken. Derfor bliver dele af FMI's organisation lagt under Forsvarskommandoen. Det gælder de udleverende depoter og de lokale IT-støtteelementer.

- Hele formålet med det er, at de brugernære problemer - som manglende printepapir - vil kunne blive håndteret lokalt, fortæller han.

Det vil dog fortsat være hovedreglen, at de mindre indkøb til den daglige drift bliver gjort centralt. Men opstår der problemer med, at de kan leveres centralt, så kan de indkøbes lokalt.

Nye milliarder

Seneste pulje af penge til oprustning kom i slutningen af februar. Her afsatte regeringen og seks oppositonspartier yderligere 120 milliarder kroner til opbygning af Forsvaret. 50 milliarder af dem ligger i en ny fond kaldet Accelerationsfonden, som i 2025 og 2026 skal bruges til at styrke Forsvarets kampkraft på kort sigt. De penge, som Forsvaret ikke måtte nå at bruge, kan også bruges til militær støtte til Ukraine. Desuden er der afsat 70 milliarder i perioden 2027-2033 til at håndtere de udgifter, der følger med de nye indkøb.

Det er dog ikke sådan, at Forsvaret bare kan bruge løs. Der ligger en grænse på 70 millioner. Kommer et indkøb over det, så skal det godkendes politisk via et aktstykke fra Folketingets Finansudvalg, hvilket er praksis for hele statens område. Det betyder, at eksempelvis indkøb af uniformer og andre mindre indkøb kan foretages direkte, men hvis Forsvaret skal udskifte hele flåden af Mercedes GD'er, bygge et arktisk patruljeskib eller indkøbe luftforsvar,

så er der behov for politisk godkendelse.

Et standardprodukt er OK

De mange ekstra milliarder og et politisk mantra om at købe hurtigst muligt kommer til at betyde ændringer i måden, FMI køber ind på. Det betyder også et opgør med langsomme udbudsregler og processer. Som udbudsreglerne tidligere har været, så skulle FMI, når der købttes udstyr, igennem en masse forsinkende led, som Per Pugholm i dette tilfælde eksemplificerer ved en kaffekop på bordet i mødelokalet. Første skridt var at definere, hvad koppen skulle kunne. Når det var på plads, så skulle kravene til koppen sendes ud til mange forskellige leverandører, som så kunne byde på, hvad det ville koste at levere en kop med de specifikationer. Herefter skulle tilbud vurderes, og der skulle tages stilling til, hvilken kop der opfyldte kravene bedst. Den proces var langsom og noget, som FMI også har fået kritik for.

- Det, vi kan gøre nu, er, at jeg kan pege på den dér kop og sige, at den vil jeg gerne købe. Så skal vi selvfølgelig forhandle pris og leveringsbetingelser. Men jeg kan spare rigtig meget i den forberedende fase. Hvis man som eksempel kigger på jordbaseret luftforsvar, er vi med det ene ben i gang med at anskaffe noget, som helst skal være en perfekt, langsigtet løsning. Samtidig med at vi parallelt har spurgt, om der er nogen, der kan levere i år eller næste år, for så vil vi gerne have det, fortæller han og fortsætter.

- Så kigger jeg på, om det er brugbart? Hvis ja, så kan jeg vælge at købe det. Det går jo uendelig meget hurtigere. Så må man så også bare acceptere, at man får det standardprodukt, det er. Det kan være ærgerligt, at det ikke har den her ekstra, særlige feature, som jeg gerne ville have haft, men det værner vi os

nok til, at det ikke har. Det, at det er standard, giver også nogle kæmpe fordele i efterfølgende drift og vedligeholdelse, for så er det ligesom alle de andre, siger han.

Værre end en dårlig beslutning

Manglende hurtighed er noget af det, som FMI tidligere har fået kritik for. Processerne og fokus på at følge reglerne for udbud til punkt og prikke har været en af årsagerne. Per Pugholm var selv med til at indføre en masse nye processer som direktør for Forsvarets Materieltjeneste tilbage i 2011-2014. Dengang var det som følge af, hvad han beskriver som berettiget kritik af manglende overholdelse af udbudsreglerne. Det var også en tid, hvor der fra politisk hold var et fokus på at gøre tingene så billigt som muligt. I dag ser tingene dog noget anderledes ud.

- Der er kun én ting, der er værre end at tage en forkert beslutning, og det er at fastholde den. Jeg tænker, at det er, som hvis man overkorrigerer og ryger i den modsatte grøft, når man forsøger at rette bilen op i glat føre. Og det var nok i virkeligheden det, der skete. Det var også en tid, hvor det handlede om at gøre tingene billigst muligt. Nu er det hastigheden, der er afgørende, og det politiske direktiv er, at når hastighed er afgørende, så er det OK, at det bliver en lille smule dyrere. Det er også OK, at det ikke er perfekt, men det skal selvfølgelig være godt nok. Så der må man sige, at præmissen er lavet helt om. Og det er klart, at de beslutninger, som jeg var med til at træffe dengang, de passer ikke ind i dag. Og derfor er det nødvendigt at lave det om. Var de så perfekte dengang? Nej, det var de nok ikke, siger han.

En ny organisation

For at tilpasse sig den nye virkelighed er det nødvendigt at ændre organisationen og kulturen i FMI. I 2024 kom konsulenthuset Deloitte med anbe-

”

Når man går ned og spørger medarbejderne, så har de hele tiden syntes, at der er nogle af processerne, som er uhensigtsmæssige, og nogle af processerne har også i virkeligheden, når man zoomer ud, været dumme. Så vi har kørt en kampagne hen over det seneste år, som grundlæggende siger, at vores interne bestemmelser mere skal opfattes som vejledende end som autoritative.

Per Pugholm Olsen,
generalløjtnant

Foto: FMI

falinger til, hvordan man kunne gøre FMI mere effektiv.

- Vi brugte tiden hen over efteråret og vinteren til at tænke over, hvordan vi kunne ændre organisationen, vores processer og kulturen. For FMI betyder det, at i vores gamle organisation havde jeg en vicechef, som havde ansvaret for hele organisationen. Nu laver vi organisationen om, så når jeg kigger ned, så har jeg i virkeligheden fem business units, hvor de tre af dem er direkte i produktion, og i virkeligheden har alle ideelt ressourcerne internt til at kunne håndtere alt det, der skal til for at løse deres opgaver. Det drejer sig for det første om Materielstaben med de kapacitetsansvarlige for land, maritimt og luft, der skal drive og understøtte det eksisterende forsvar. Så er der en investeringsdivision, som tager sig af de store programmer – dem, der er

too big to fail; der havde vi i forvejen F35-programmet, nu har vi jordbaseret luftforsvar. Lige om lidt skal vi sikkert til at bygge skibe, så kommer der også et skibsbygningsprogram. Derudover er der Cyberdivisionen, der tager sig af IT- og cyberområdet, fortæller han.

Fokus på fornuft

I forhold til processerne i organisationen kommer der mere fokus på fornuften.

- Når man går ned og spørger medarbejderne, så har de hele tiden syntes, at der er nogle af processerne, som er uhensigtsmæssige, og nogle af processerne har også i virkeligheden, når man zoomer ud, været dumme. Så vi har kørt en kampagne hen over det seneste år, som grundlæggende siger, at vores interne beslutninger mere skal opfattes som

vejledende end som autoritative. Det betyder, at du skal selvfølgelig ikke gøre noget, der virker dumt, og hvis der står i bestemmelsen, at du for 17. gang skal gå over åen efter vand, så skal du lade være, fortæller han.

Væk fra nulfejlskultur

Efter svindelsagen fra Forsvarsmi- nisteriets Ejendomsstyrelse i 2019 blev der ifølge Per Pugholm indført så stramme regler på økonomi- rådet, at der ikke skulle mere end få øres afvigelse på en faktura til, før en manuel kontrol blev sat i gang. Det har igen givet en masse unødige forsinkelser i processen, når der skal købes ind til soldaterne. Derfor er der nu igen behov for at se på kulturen omkring fejl.

- Det er jo ikke så tit, at du får ros for at lave fejl. Så det er nok meget menneskeligt, at man gerne vil

”

Jeg tænker, at folk bliver ved med at have travlt. Vi har så aftalt med samarbejdsudvalget, at vi er klar til at udbetale det medarbejde, folk præsterer. Så det er ikke den økonomiske begrænsning, der afgør, hvor meget folk kan arbejde. Det er i virkeligheden den dér work-life-balance, som skal gøre, at vi holder til et maraton og ikke bare en sprint. Det er virkelig et fokuspunkt internt. Det er jo sådan, at selvom vi har travlt, så skal vi være der for hinanden.

Per Pugholm Olsen,
generallojtnant

undgå det. Derfor er det supernemt at blive drevet over i en nulfejlskultur, men i virkeligheden skal du have en kultur, hvor vi selvfølgelig ikke laver bevidste fejl, men der vil til stadighed ske fejl, og når de sker, skal der være åbenhed omkring dem, så vi kan lære af dem. Fuldstændigt som man gør på arbejdsmiljøområdet. Der handler det om at have fokus på nærved-ulykkerne. For hvis du kan fjerne nærved-ulykkerne, så har du ingen rigtige ulykker, siger generallojtnanten.

Det betyder dog ikke, at der slet ikke vil være fokus på at undgå fejl i en tid, hvor tempoet er højt, og mange milliarder er i spil.

- Pointen er, at når det går stærkt, så er risikoen for, at du overser noget og dermed laver for mange fejl, laver dumme fejl, bare større. Og det skal vi selvfølgelig søge at undgå. En måde, man kan undgå det på, er ved at tilføre flere ressourcer. Det kan for eksempel være en ekstern kvalitets-sikring. Selvom vi kommer hurtigt hen til beslutningspunktet, så skal vi ikke lave en dum kontrakt. Vi skal også tilsikre, at vi får lavet en ordentlig modtagekontrol, når varen bliver

leveret. For jeg tænker, at hvis det skal gå stærkt, både hos os og hos leverandørerne, så er der også en risiko for, at de laver fejl. Dem skal vi også have fanget, siger Per Pugholm.

Fortsat travlhed

Endelig medfører de mange milliarder og deraf følgende indkøb af stort og småt udstyr til Forsvaret, at der er behov for at se på bemanningen hos FMI. For selvom der bliver frigjort nogle ressourcer ved at slække på gamle regler, så kommer de store investeringer i Forsvaret til at betyde, at medarbejderne i FMI fortsat får meget at lave.

- Jeg tænker, at folk bliver ved med at have travlt. Vi har så aftalt med samarbejdsudvalget, at vi er klar til at udbetale det medarbejde, folk præsterer. Så det er ikke den økonomiske begrænsning, der afgør, hvor meget folk kan arbejde. Det er i virkeligheden den dér work-life-balance, som skal gøre, at vi holder til et maraton og ikke bare en sprint. Det er virkelig et fokuspunkt internt. Det er jo sådan, at selvom vi har travlt, så skal vi være der for hinanden, siger Per Pugholm. ■

Reliable. Resilient. Ready.

CNHF Manpack is the new era of HF radios. It's a software-defined radio capable of transmitting both voice and data communications. It's designed to serve a number of use cases, all while being simple, secure and reliable to operate.

Read more [knl.fi](https://www.knl.fi)

KNL

Ingen højeste

ARBEJ

Når man hører dette i forbindelse med officerer, er det enten en uskyldig misforståelse eller en bevidst fejltolkning.

UGENTLIG ARBEJDSSTID

Tjenestemandsansatte officerer

Tjenestemændenes arbejdstid fremgår af Statens arbejdstidsaftale § 4, hvoraf det fremgår, at ved fuldtidsbeskæftigelse udgør den normale arbejdstid gennemsnitligt 37 timer om ugen.

Overenskomstansatte officerer

For de overenskomstansatte officerer gælder dels HOD-protokollatet, dels Akademikeroverenskomsten. Her fremgår det i kapitel 3 i Akademikeroverenskomsten, at lønnen efter denne overenskomst forudsætter fuldtidsbeskæftigelse svarende til gennemsnitlig 37 timer ugentlig.

- **Alle ansatte officerer** i Forsvaret er ansat med en gennemsnitlig arbejdstid på 37 timer om ugen. Dette gælder fra yngste løjtnant til de højeste officersgrader.
- **Medarbejdere ansat på plustid eller deltid** har aftalt en anden ugentlig arbejdstid med deres chef, og denne individuelle arbejdstid danner grundlag for deres gennemsnitlige ugentlige arbejdstid.
- **Kadetter/officers elever** er i uddannelsesperioden ikke omfattet af Akademikeroverenskomstens bestemmelser om arbejdstid – dog vil kadetter/officers elever under eventuel gavn-tjeneste være omfattet.

HVILETID

Til den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid på 37 timer knytter der sig nogle arbejdsmiljøforhold, hvoraf nogle nævnes her.

Den grundlæggende regel er, at der inden for en 24 timers periode skal være 11 timers sammenhængende hvile. Dette gælder både, hvis man ser fremad og bagud i tidsregistreringen.

Tjenestemandsansatte officerer

Der er i arbejdstidsreglerne for tjenestemandsansatte officerer åbnet en mulighed for at nedsætte den daglige hvile til 8 timer på følgende måde:

En gang om ugen ved lokal aftale på tjenestestedet, der skal angives formål og begrundelse.

To ikke sammenhængende dage om ugen ved aftale mellem Personelkommandoen (PKOM) og Hovedorganisationen af officerer i Danmark (HOD).

Overenskomstansatte officerer

AC-overenskomsten beskriver ikke en forhåndsaftale om nedsættelse af hviletiden for overenskomstansatte. Udgangspunktet for denne gruppe er altså Arbejdsmiljølovens §50, stk. 1 hvoraf det fremgår, at hvileperioden kan nedsættes til 8 timer i særlige tilfælde.

HOD og PKOM har dog indgået en aftale, der gør det muligt at nedsætte hviletiden på samme måde som for tjenestemænd. Aftalen har været gældende siden 1. juli 2024.

- **Alle officerer** er omfattet af Arbejdsmiljøloven. Og for alle officerer gælder det, at fravigelser vedrørende hviletiden kan ske på følgende måde:
 - En gang om ugen ved lokal aftale på tjenestestedet, der skal angives formål og begrundelse.
 - To ikke sammenhængende dage om ugen, ved aftale mellem Personelkommandoen (PKOM) og Hovedorganisationen af officerer i Danmark (HOD).

DSTID

FRIDAGE

Tjenestemandsansatte officerer

For de tjenestemandsansatte følger fridagene af Statens arbejdstidsaftale §§12 og 15, hvoraf det fremgår, at den ansatte har ret til mindst 26 fridage i kvartalet, samt at arbejdstiden skal tilrettelægges sådan, at den ansatte så vidt muligt får 2 sammenhængende fridage pr. uge. Mindst 30 fridage pr. år skal placeres på søn- eller helligdage. Der kan være op til 10 arbejdsdage mellem 2 fridage

Overenskomstansatte officerer

For de overenskomstansatte følger fridagene af Arbejds miljølovens §51, hvoraf det fremgår, at de ansatte inden for hver periode på 7 døgn skal have et ugentligt fridøgn, der skal ligge i umiddelbar tilslutning til en daglig hvileperiode samt, at det ugentlige fridøgn så vidt muligt skal falde på søndage.

HOD og PKOM har for de overenskomstansatte officerer indgået en aftale, der gør det muligt, at der kan være op til 10 dage mellem 2 fridage. Samtidig er det aftalt, at denne gruppe også har ret til minimum 26 fridage i kvartalet. Aftalen har været gældende siden 1. juli 2024.

-
- **Alle officerer** har pr. 1. juli 2024 ret til minimum 26 fridage i kvartalet, og der kan være op til 10 arbejdsdage mellem 2 fridage.

**Hvis du har
spørgsmål om
arbejdstid, så kontakt
konsulent
Steen Gøtsche på
3525 0301 eller
goetsche@hod.dk**

Premierløjtnant Sara Jensenius Kristensen, 32 år

HB-medlem Hæren
Næstkommanderende for Det Mekaniserede
infanterikompagni i II/JDR.

Hvorfor er du involveret i organisationsarbejde?

Jeg er opdraget til, at man skal gøre noget ved det, hvis man er utilfreds med, hvordan tingene er. Derfor er jeg med i hovedbestyrelsen i HOD. Her kan jeg være med til at bringe problematikker og udfordringer fra officerens hverdag med helt ind i det politiske rum, hvor man sætter rammer og derfra påvirker beslutningstagere. Jeg synes, at HOD er en god fagforening, og det er min oplevelse, at vores medlemmer får god faglig støtte og sparring, når de rækker ud til HOD's konsulenter, om det så angår lønspørgsmål, ledelse eller mere lavpraktiske spørgsmål til vejledninger og regler. Men jeg tror, at medlemmerne har for lidt kendskab til, hvad HOD kan hjælpe med, og det vil jeg gerne være med til at gøre mere synligt - for eksempel ved at stille mig til rådighed for hjælp og vejledning der, hvor jeg gør tjeneste i dagligdagen, men også ved andre regimente.

CV

2025
NK/KMP Viking, II/JDR

2021
Delingsfører HBU, V/JDR

Civilt
Cand.jur. fra Københavns Universitet
2017

2023
Delingsfører Viking, II/JDR

INTOPS

2022
Delingsfører STKMP, II/JDR

2024
FLF Hold 1

2021
Delingsfører HRU, V/JDR

2022
NMI Hold 4

Hvilke mærkesager er de vigtigste for dig at kæmpe for?

På trods af min korte tid i Hæren har jeg gennem min tjeneste fået et stort netværk og derigennem en stor nysgerrighed vedrørende forholdene hos andre regimente og værn. Jeg vil gerne bruge det samt min baggrund i juraen til at sikre, at mine kolleger på tværs af rang og værn har de bedste forhold som muligt.

Det er vigtigt for mig, at HOD holder fokus på fremtiden, og at vi bruger vores energi på overenskomstforhandlingerne for at rette op på nogle af de skævheder, som naturligt opstår, når soldater underlægges civile regler.

I begyndelsen af marts var 20 lokalafdelingsformænd, tillidsrepræsentanter, suppleanter og en enkelt kadet deltagere på forårets tillidsrepræsentantskursus på Hotel Koldingfjord.

Næste kursus er d. 9.-10. oktober. Har du et tillidshverv, opfordrer vi dig kraftigt til at komme med. Du melder dig til på hod.dk.

TEKST OG FOTO SARA RAVNMARK

Christoffer Minnet, premierløjtnant, Oksbøl

Tillidsrepræsentantsuppleant i halvandet år, opstiller som tillidsrepræsentant

Egentlig havde jeg ikke tid til at tage på kursus, men jeg bestemte mig bare for at gøre det alligevel. Jeg tager flere fokuspunkter med hjem. Fx om 12 % ordningen, hvor jeg nu bedre kan se, hvornår den giver mening frem for ferie med løn. Det skal mine kolleger også vide. Jeg har også fået et skub i forhold til 'talsmandstid', at tage det alvorligt at sætte tid af til at samle kollegerne til orienteringer og få input tilbage fra dem.

Det er godt at få en politisk orientering fra formanden - hele forligssnakken og alle de store ændringer, der sker lige nu. Og så er det vigtigt at få baggrunden for de aftaler, HOD indgår. Det kan være svært at følge med ude fra enhederne, men der ligger jo nogle ræsonnementer bag, som er gode at kende, så jeg kan formidle videre.

Værnsfællesheden på kurset er et stort plus. Officererne fra Søværnet eller Flyvevåbnet har nogle inputs og en tilgang, som er meget anderledes fra os hærofficerer. Jeg tror, det er enormt sundt at få et blik udefra på ens eget værn. Fx at vi i Hæren skal blive bedre til at passe på os selv og hinanden og ikke hele tiden bare bide tænderne sammen.

Lars Højbak, major, Veterancentret, Personelkommandoen

Tillidsrepræsentant i små ti år, har været ude et års tid men er nu tilbage som tillidsrepræsentant.

Jeg tog med for at få en genopfriskning, men også for at få HOD's perspektiv på den enorme omkalfatring, som hele ministerområdet lige nu står i. Kurset giver nogle gode faglige input, især gennem de debatter, vi har, og indspark og spørgsmål fra mine medkursister. Jeg har hørt nogle ting, som jeg enten havde glemt eller ikke var opmærksom på, for eksempel har jeg fået et bedre indblik i de aftaler, der er indgået i forhold til den måde, folk bliver udsendt på i dag.

Det er altid interessant at møde andre tillidsrepræsentanter og gamle kolleger, og så er det en god mulighed for at møde HOD's sekretariat. I dag er der mange flere overenskomstansatte med på kurset, og de har en anden tilgang til opgaven og andre perspektiver på de udfordringerne end os tjenestemænd, har. Det er også helt tydeligt andre ting, der fylder for de yngre årgange, og det er sundt for os andre at høre, hvordan verden ser ud for vores unge kolleger.

TEKST NIELS-BIRGER DANIELSEN FOTO ERIK LUNTANG

EU SKAL VÆRE MOTORKRAFTEN BAG OPRUSTNINGEN

- **Uanset hvordan vi vender og drejer det, skal Europa kunne mere selv.** Det siger ambassadør Lene Mandel Vensild, Danmarks repræsentant i EU's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité (PSC). Udvikling af den europæiske forsvarsindustri er i fokus for EU-repræsentationens arbejde. Det samme er fortsat også omfattende støtte til Ukraine.

VERENIGD
voor onze toekomst

UNIS
pour notre avenir

UNITED
for our
FUTURE

2024 - 2029

- VI SKAL HAVE MERE UD AF VORES FORSVARSINVESTERINGER, og Europa skal stå meget mere på egne ben.

Det siger Lene Mandel Vensild, en af de tre ambassadører ved Danmarks EU-repræsentation i Bruxelles. Dermed er hun – ikke overraskende – helt på linje med den danske statsminister.

Lene Mandel Vensild er Danmarks repræsentant i unionens Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité (Political and Security Committee, PSC). Den er ansvarlig for EU's fælles udenrigs-, sikkerheds- og forsvarspolitik. PSC følger den internationale situation og kommer med anbefalinger til strategi til Ministerrådet.

Tre sikkerhedspolitiske centre

Vores besøg i Bruxelles fandt sted den 5. marts – kort tid inden stats- og regeringscheferne skulle mødes for at udstikke retningen og ambitionsniveauet for EU's forsvarspolitiske dimension.

Europas gamle stormagter var i dagene op til trådt i karakter, og der havde været holdt krisemøder i Paris og London med henholdsvis præsident Emmanuel Macron og premierminister Keir Starmer som værter. Ursula von der Leyen, formanden for EU-kommissionen, var også med, men for en sjælden gangs skyld ikke i centrum blandt de 19 deltagere – fortrinsvis europæiske regeringsledere og statschefer, herunder den danske statsminister.

Storbritannien og Frankrig spillede ud med et initiativ til våbenhvile i Ukraine og en indsættelse af en fredsbevarende styrke med deltagelse af en 'koalition af villige'. Præsident Macron fulgte op med at tage muligheden for en fransk atomparaply over Europa op og indkalde de europæiske forsvarschefer til møde i Paris.

Men den 4. marts – altså dagen før interviewet med Lene Vensild offentliggjorde Ursula von der Leyen sit brev til de 27 unionslandes regeringschefer forud for det hasteindkaldte topmøde. Heri rettede hun en stærk appel til medlemslandene om at deltage i en historisk stor oprust-

ning til samlet 800 milliarder euro (ca. 6 billioner kr.) – et beløb svarende til ca. det dobbelte af Danmarks bruttonationalprodukt.

Dette blev efterfølgende vedtaget af stats- og regeringscheferne. - Uanset hvordan man vender og drejer det, skal Europa kunne mere selv. Vi har i EU nogle vigtige stilleskruer til at styrke den europæiske forsvarsevne - finansiering, regulering, samarbejde på tværs af de indre grænser, forskning, innovation og etablering af gode rammevilkår, siger PSC-ambassadøren.

I en situation, hvor de færreste nok forestiller sig, at EU som sådan bliver en militær stormagt, tegner hun et billede af unionens muligheder for at give motorkraft til oprustningen af Europa.

- EU skal ikke duplikere NATO. EU og NATO har forskellige brikker i det samme puslespil, der tegner et billede af styrket forsvarsevne. For Danmark handler det grundlæggende om, at vi skal sætte de EU-lande, der er i NATO, i stand til at være bedre NATO-allierede.

Firmaer skaffer sig erfaringer

I den sammenhæng er fremme af dansk og europæisk forsvarsindustri helt centralt på dagsordenen.

- Her på Repræsentationen arbejder vi med at fremme regeringens politik i forhandlingerne om f.eks. lovgivning eller den politiske retning for Europa. De konkrete projekter, som det forsvarsindustrielle økosystem kan deltage i, håndteres og implementeres via vores kolleger i København - bl.a. Forsvarsministeriet, Forsvarskommandoen (FKO) og Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse (FMI).

Lene Mandel Vensild deltog i februar i Danish Defence Annual Conference (DDAC) i Aalborg, der blev arrangeret af Dansk Industri Forsvar & Sikkerhed, Center for Sikkerhedsindustrien i Danmark (CenSec) og eksportklubben Naval Team Danmark.

- Her havde jeg god mulighed for at se, hvilke erfaringer danske forsvarsvirksomheder har gjort inden for EU-samarbejdet. Jeg var glad for

”

EU skal ikke duplikere NATO. EU og NATO har forskellige brikker i det samme puslespil, der tegner et billede af styrket forsvarsevne. For Danmark handler det grundlæggende om, at vi skal sætte de EU-lande, der er i NATO, i stand til at være bedre NATO-allierede.

Lene Mandel Vensild, ambassadør, Danmarks repræsentant i EU's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité (PSC)

at se, at mange af de forsvarsindustrielle aktører, der har brugt tid og kræfter på at sætte sig ind i EU's muligheder, også giver indtryk af at have fået noget ud af det, fortæller PSC-ambassadøren.

Repræsentationen mødes jævnligt med danske forsvarsindustrielle aktører, f.eks. DI Forsvar & Sikkerhed.

DI har længe ønsket nogle flere danskere på 'undersiden af EU-systemet'. Det er man i gang med fra Forsvarets side. Der er allerede en dansk officer i EU's militære stab, og der kommer snart en dansk officer i Det europæiske Forsvarsgentur.

Efterslæb i netværk og projekter

I en analyse fra 2023 fremhævede erhvervstænketanken Axcel Future, at Danmark har et stort efterslæb, fordi man stod uden for EU's forsvarsdimension, indtil forsvarsforbeholdet blev ophævet ved folkeafstemningen i 2022. Derfor har man været bagefter med netværk, viden om projekter og placering i de relevante EU-institutioner.

Der er kun et lavt antal projekter med dansk deltagelse i regi af Det Permanente Strukturerede Samarbejde (PESCO), der i 2017 blev etableret som en del af EU's forsvarsintegration – en ramme, hvor medlemsstaterne bl.a. kan samarbejde om ny fælles udvikling af forsvarskapabiliteter, som Danmark siden maj 2023 har deltaget i. I modsætning til Danmark deltager Sverige i et stort antal projekter – bl.a. på områder, hvor Danmark faktisk har ekspertise såsom beskyttelse af kritisk undersøisk infrastruktur, kommando- og kontrolsystemer samt sensorsystemer til brug i Arktis.

- Vi har ikke været med i de prioriteringer, der er foregået i PESCO, før vi trådte ind i samarbejdet. Det er svært at komme ind fra sidelinjen og engagere sig i ting, der allerede er i gang og formuleret, uden at vi var med, siger Lene Mandel Vensild.

- Men nu er vi også med i formuleringen af nye prioriteter og projekter, og vi lærer løbende. Det er et stort hus at gå ind i.

I regi af Den europæiske Forsvarsfond (EDF) er Danmark med i en række projekter, men det har givet begrænset udbytte i forhold til de beløb, Danmark har bidraget med. En væsentlig årsag har ifølge Axcel Future været mangel på den slags netværk, der optimerer indtjening på projekterne.

- Vi lærer som sagt løbende i forhold til EDF og PESCO. Men lige nu handler det om at forme fremtidens forsvarspolitiske dimension i Europa. Vi står over for en rivende udvikling. Vi venter på Kommissionens hvidbog om forsvar, der skal udstikke retningen for en ambitiøs styrkelse af den europæiske forsvarsevne.

Flere officerer i bygningen

Axcel Future efterlyste i sin rapport ligeledes en kraftig styrkelse af den forsvarsindustrielle repræsentation i Europa gennem diplomatiet. Det skulle ske gennem udsendelse af forsvarsattachéer til en række EU-hovedstæder, hvor man ikke i forvejen har forsvarsattachéer, og en mandskabsmæssig opgradering af EU-repræsentationen til et niveau, der – forsvarsindustrielt set – svarer til den store bilaterale ambassade i Washington D.C.

Lene Mandel Vensild, der tidligere har været på den

Lene Mandel Vensild

Studentereksamen fra Virum Gymnasium

2005: Cand.scient.pol. fra Københavns Universitet

Fra september 2024: PSC-ambassadør ved Den danske EU-Repræsentation i Bruxelles

2021-24: Kontorchef, Statsministeriet

2017-21: Ambassaderåd for udenrigs- og sikkerhedspolitik, den danske ambassade i Washington D.C.

2014-17: Europæisk korrespondent, Udenrigsministeriet

2012-14: Teamleder for EU-koordination, Udenrigsministeriet

2008-12: Ambassadesekretær, EU-Repræsentationen i Bruxelles

2006-08: Fuldmægtig, Udenrigsministeriet

2005-06: Forskningsassistent ved Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre i København

danske ambassade i Washington som udenrigs- og sikkerhedspolitisk rådgiver, indvender, at EU-repræsentationens opgave er meget anderledes end USA-ambassadens.

- Vores opgave er en anden. Vi fokuserer på at skabe gode rammevilkår. For eksempel er forsvarsindustrirådgiverens opgave at forhandle EU-lovgivning, der er relevant for forsvarsindustrien. Vi arbejder ikke med virksomhedsfremme på samme måde som i Washington. Det er ikke mit indtryk, at vi er færre end på andre sammenlignelige EU-repræsentationer i byen, siger hun.

Men bemanningen i den danske

EU-repræsentations syv etager høje bygning er blevet styrket.

- Da jeg var her i Bruxelles som ambassadesekretær i en tidligere periode (2008-12), var der 1-2 kolleger, som arbejdede med forsvarsområdet. I dag er der fem, der er udsendt af Forsvarsministeriet, og yderligere fem fra FKO. Derudover har vi kolleger fra Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab samt Udenrigsministeriet, der også har snitflader til sikkerheds- og forsvarspolitikken, bemærker Lene Vensild.

Forøgelsen af antallet af medarbejdere er dog også udtryk for en ekstraordinær udvidelse i forbindelse med det danske EU-formandskab i andet halvår af 2025.

- Vi skal se de enkelte sager hele vejen rundt, og i den forbindelse er det nyttigt, at vi gennem de militære medarbejdere her på Repræsentationen hele tiden kan få en militær synsvinkel. Det er en kæmpe styrke, at vi sidder sammen – deler kaffemaskine – og nemt kan vende forskellige aspekter af en sag, siger Lene Vensild.

Visuel solidaritets-markering

Lige siden det russiske angreb på Ukraine i februar 2022 har Ukraine stået øverst på Repræsentationens dagsorden. Det markeres symbolsk ved, at det ukrainske flag er sat op på

bygningens facade ved siden af det danske flag.

- Det, der er sket hernede, spejler udviklingen i dansk politik. Vi er under instruktionsbeføjelse og agerer i tæt samspil med vores kolleger i ministerierne derhjemme om at udføre regeringens politik, siger Lene Mandel Vensild.

Danmark ligger øverst hvad angår niveauet for militær støtte til Ukraine set i forhold til indbyggertal og økonomi. Den prioritering giver retningen for EU-repræsentationens arbejde med Ukraine, hvor man lægger mange kræfter i at maksimere EU's engagement i støtten.

- For eksempel har vi arbejdet for, at EU ligesom Danmark kanalisere midler til den ukrainske forsvarsindustri. Ukraine kan producere hurtigere, billigere og tættere på kamppladsen, uddyber ambassadøren.

- Derfor har Forsvarsministeriet udviklet den såkaldte 'danske model', hvorigennem der kanaliseres midler til den ukrainske produktion. Den model har vakt stor interesse og anerkendelse hernede – i en sådan grad, at EU i dag kanalisere betydelige midler til Ukraine gennem Danmark.

EU støtter også Ukraine finansielt og ved at lægge pres på Rusland gennem f.eks. sanktioner. Derudover har EU's militære træningsmission (EUMAM) resulteret i træningen af ca. 75.000 ukrainske soldater, og EU's civile mission (EUAM) arbejder bl.a. med træning af ukrainske politirekrutter inde i Ukraine med danske Rolf Holmboe som chef.

Formandssædet i sigte

Danmark overtager pr. 1. juli for et halvt år formandskabet i EU, der skifter i rotation, og indgår allerede i en ledelse på tre lande sammen med Polen og Cypern.

- Det kommende EU-formandskab fylder rigtig meget i det daglige arbejde på Repræsentationen, især på de områder som f.eks. lovgivning, hvor Danmark skal sidde i formandsstolen. Vi vil gøre alt, hvad

vi kan for at bringe forhandlingerne om styrkelsen af den europæiske forsvarsevne fremad – f.eks. i forhold til forsvarsindustrien, erklærer Lene Mandel Vensild.

- Formandskabsrollen handler om at være en *honest broker* mellem medlemslandene for at finde løsninger, de fleste kan slutte op om. Det handler ikke om at fremme snævre danske interesser. Men man kan jo sige, at det er i vores helt store interesse at bringe EU fremad her. ■

Da jeg var her i Bruxelles som ambassadesekretær i en tidligere periode (2008-12), var der 1-2 kolleger, som arbejdede med forsvarsområdet. I dag er der fem, der er udsendt af Forsvarsministeriet, og yderligere fem fra FKO. Derudover har vi kolleger fra Ministeriet for Samfundssikkerhed og Beredskab samt Udenrigsministeriet, der også har snitflader til sikkerheds- og forsvarspolitikken.

Lene Mandel Vensild, ambassadør, Danmarks repræsentant i EU's Udenrigs- og Sikkerhedspolitiske Komité (PSC)

I den aktuelle sikkerhedspolitiske situation finder Lene Mandel Vensild stor inspiration i den danskfødte amerikanske forretningsmand William S. Knudsen ('Big Bill'), der er emne for Ole Sønnichsens anmelderroste biografi fra 2021 *One Dollar Man* – historien om danskeren, der ændrede Anden Verdenskrig.

- **Det er selvfølgelig svært med den slags historiske paralleller**, men med stærk politisk opbakning og stort engagement var han central i at opskalere den amerikanske forsvarsproduktion på rekordtid, bemærker hun.
- Det kan vi lade os inspirere af i dag.

'Big Bill' var i 1941 direktør for General Motors, da han af præsident Franklin D. Roosevelt blev opfordret til at overtage ledelsen af den nyoprettede Office of Production Management. På det tidspunkt forberedte USA sin indtræden i Anden Verdenskrig. Som en central problemknuser i Krigsministeriet var Knudsen lige til 1945 den centrale organisator af USA's samlede krigsproduktion. Skønt civilist havde han grad af generalløjtnant.

Lene Mandel Vensild og Martin la Cour-Andersen var udstationeret i Washington på samme tid, som henholdsvis udenrigs- og sikkerhedspolitisk rådgiver og som forsvarsattaché. Nu har de kontor tæt ved hinanden i Bruxelles.

Kontreadmiral Martin La Cour-Andersens stilling blev oprettet som led i forberedelserne til det danske EU-formandskab i andet halvår af 2025.

MILITÆRT INDSLAG I ET POLITISK MILJØ

Ud over at være chef for en gruppe officerer i den danske EU-repræsentation er kontreadmiral Martin la Cour-Andersen militær facilitator som led i forberedelsen af det danske EU-formandskab.

TEKST NIELS-BIRGER DANIELSEN FOTO ERIKLUNTANG

DEN DANSKE EU-REPRÆSENTATION I BRUXELLES har et organisatorisk set ret specielt element i form af fem militære medarbejdere plus en praktikant. Chefen er kontreadmiral Martin la Cour-Andersen, der ankom til den belgiske hovedstad primo 2025 fra en stilling i Forsvarskommandoen.

- Vi har som nation en kultur, der passer i forhold til at få det til at fungere i en sådan konstellation. Nogle lande har en meget skarp adskillelse mellem den militære og den civile struktur, men for os forekommer det nærmest som en del af vores nationale DNA, at vi i høj grad kan få tingene til at glide uafhængigt af titler, formelle tilhørsforhold og stillingsbetegnelser, vurderer han.

- Det sikrer koordination og understøtter, at Danmark taler med én stemme på tværs af strukturer.

Selv om la Cour-Andersen har sit kontor i de civile omgivelser, er han en del af det militære system. Han er Deputy Militær Repræsentant, EU. Dermed refererer han formelt til Danmarks Militære Repræsentant ved NATO og EU, viceadmiral Frank Trojahn.

Tager vigtig viden med hjem

Martin la Cour-Andersens stilling blev oprettet som led i forberedelserne til det danske EU-formandskab i andet halvår af 2025. Ud over at være chef for sit element er han militær ressourceperson for de tre ambassadører på EU-repræsentationen. Her trækker han især på sin baggrund som forsvarsattaché i Washington, chef for Arktisk Kommando samt stillinger i både EU- og NATO-strukturen.

Han og hans medarbejdere er pla-

”

Vi officerer er vokset op med NATO gennem struktur, øvelser og udstationeringer, men EU er stadig en ukendt størrelse for mange.

Martin la Cour-Andersen
kontreadmiral

**Vi kan bruge
formandskabet
til at udbrede
kendskabet til EU.
Det er vigtigt, for dér
vil vi også være
i fremtiden.**

Martin la Cour-Andersen
kontreadmiral

ceret på 4. etage i den syv etager høje bygning. Det er umiddelbart ved siden af PSC-ambassadør Lene Mandel Vensilds kontor. De kender hinanden fra ambassaden i Washington, hvor de var udstationeret samtidig i to år.

- Vi officerer er vokset op med NATO gennem struktur, øvelser og udstationeringer, men EU er stadig en ukendt størrelse for mange. EU er en politisk struktur, hvor den militære dimension har en rolle, men det kræver en dybere forståelse for politiske processer og sammenhænge at kunne navigere i EU. Vi får løbende viden og indsigt, vi kan levere hjemad. Og når folkene vender hjem, har de den viden med sig til deres videre virke i Forsvaret, siger kontreadmiralen.

Operationshovedkvarter

Afskaffelsen af Danmarks forsvarsforbehold ved folkeafstemningen i 2022 gjorde en mærkbar forskel.

I tiden med forsvarsforbeholdet havde Danmark én person i EU's militære stab. En stilling, som Martin la Cour-Andersen i øvrigt selv har bestridt.

- Man havde en administrativ, men ikke en operativ funktion. Alligevel gav det en vis indsigt med muligheder for at rapportere hjem. Nu, hvor forbeholdet er væk, er vi fuldt ud med i EU's militære struktur. Vi har tre danskere i militærstaben og to i Military Planning and Conduct Capability

(MPCC), der er EU's missionshovedkvarter, fortæller Martin la Cour-Andersen.

Op til etableringen af MPCC i 2017 var der principielle drøftelser af kommando- og kontrolstrukturen i EU, særligt omkring størrelse og status.

Man valgte at etablere et mindre hovedkvarter på ca. 115 personer, der aktuelt blandt andet styrer træningsstøtten til Ukraine og en række missioner i Afrika. Dertil styrer EU blandt andet flådeoperationen ASPIDES, som blev etableret i februar 2024 som reaktion på Houthi-bevægelsens anslag mod den internationale skibsfart.

- Den bliver ledet fra et græsk hovedkvarter i Larissa. Det har fået status som EU-hovedkvarter og er dermed et eksempel på, at et nationalt hovedkvarter udøver funktionen som EU-hovedkvarter i forbindelse med en operation, beretter Martin la Cour-Andersen.

Det samme er tilfældet med en anden igangværende flådeoperation, ATLANTA, der deltager i pirateribekæmpelse ud for Somalias kyst. Den ledes fra flådestationen i Rota i Spanien.

EU har en rolle i krisestyring globalt - bl.a. civile missioner til nødlidende og skrøbelige stater/områder. EU er med Frontex-agenturet en hovedaktør i beskyttelsen af Europas ydre grænser, og unionen har

en udrykningskapacitet til militære operationer på ca. 5.000 mand.

Militære arrangementer

Danmark havde sidst formandskabet i EU i 2012, så det er det første formandskab efter afskaffelsen af forsvarsforbeholdet.

- Formandskabet består blandt andet af en række militære arrangementer - både i København og herude, siger Martin la Cour-Andersen.

Der bliver primært tale om konferencer og receptioner, men formandskabet giver ikke mindst mulighed for en øget indsigt, en faciliterende rolle samt indflydelse, og i den forbindelse skal Martin la Cour-Andersen have en tværgående, koordinerende funktion.

- Vi kan bruge formandskabet til at udbrede kendskabet til EU. Det er vigtigt, for dér vil vi også være i fremtiden. Fra 1. juli har vi formandskabet indtil udgangen af året, men der kommer også en tid bagefter. ■

Alle donationer går 100% ubeskåret
til Danmarks Veteraner.

© Militærfoto.dk

20.05.25 VELGØRENHEDSKONCERT FOR DANMARKS VETERANER

UNDER PROTEKTION AF HANS KONGELIGE HØJHED PRINS JOACHIM I PRINSENS
EGENSKAB AF PROTEKTOR FOR DANMARKS VETERANER OG VETERANSTØTTEN
KONCERTEN STARTER KL. 18:00 · DØRENE ÅBNES KL. 17:15
HOLMENS KIRKE · HOLMENS KANAL 21 · 1060 KØBENHAVN
TILMELDING TIL KONCERTEN MED DONATION:

Koncerten spilles af:
Marinemusikkorps Kiel dirigeret af Kaptajnløjtnant Inga Hilsberg
Orkesterledelse: Kaptajnløjtnant Andreas Siry
Den Kongelige Livgardes Musikkorps dirigeret af Andreas Hanson
Orkesterledelse: Eric O.S. Enstrøm

Arrangører: Tyske Ambassade København - Forsvarsattachéen · Danmarks Veteraner · Den Kongelige Livgardes Musikkorps

BUNDESWEHR

DET GIGANTISKE PUSLESPIL

Søværns- og NATO-historikeren Peter Bogason giver i ny bog om Forsvarets Efterretningstjeneste en overbevisende skildring af den minutiøse kortlægning af Warszawapagtens militære kapaciteter i Østersøen – og dermed af truslen mod Danmark under Den kolde Krig.

TEKST NIELS-BIRGER DANIELSEN, JOURNALIST OG CAND. PHIL. I HISTORIE

FOR MINDRE END TO ÅR SIDEN

udgav professor emeritus Peter Bogason sit monumentale værk *NATO and the Baltic Approaches 1949-1989*.

I centrum står den dansk-vesttyske Enhedskommando i Karup (BALTAP), der eksisterede i årene 1961-2004.

Bogason er allerede klar med en ny bog. Den har titlen *Fjendebilleder – Forsvarets efterretningstjeneste under den kolde krig*. I modsætning til BALTAP-værket – en 'mursten' på over 600 sider – er den nye bog en ret kortfattet sag på under 200 sider.

Heri tegner forfatteren et modbillede til forestillingen om en efterretningsagents liv som eventyrligt og action-præget.

- Virkeligheden for de fleste efterretningsofficerer er et arbejdsliv i en bureaukratisk organisation, hvor de skriver og læser papirer om nogle specifikke forhold af militær relevans. Hovedspørgsmålet er: Hvad lavede FE af dokumenterbart arbejde? Jeg giver læseren et indtryk af, hvad militært personel på højt niveau fik at læse fra FE, skriver Peter Bogason.

- FE's rapporter om WAPA's taktiske procedurer og formåen – sam-

menfattet som 'doktriner' – må vel anses for en af kernerne i organisationens vidensproduktion.

Garanterede rimeligt varsel

Bogason er imponeret.

- Det samlede indtryk er, at FE havde en særdeles omfattende viden om WAPA-landenes militære kunnen. Små divergenser skulle registreres og deres betydning analyseres, skriver han.

FE mente på intet tidspunkt, at et angreb på Danmark var nært forestående. Over for tvivlsytringer fra f.eks. politikere fastholdt FE til stadighed, at man havde så dybtgående indsigt i Warszawapagtens forhold, at der altid ville være et 'rimeligt varsel' før et angreb.

Men truslen var der. Østblokken var indtil 1980'erne massivt numerisk overlegen i Østersøen – og i perioder også teknologisk.

- WAPA's sømilitære aktiviteter [var] med tiden trukket længere vestpå (f.eks. landgangsøvelser), samtidig med at flyaktiviteterne var steget stærkt og nu indimellem omfattede egentlige formationer

af bombemaskiner over Polens og Østtyskland. Der var således i princippet ikke langt fra øvelse til angreb, skriver forfatteren.

Kilderne beskyttes

FE's samlede virke forekommer at kunne lignede med et puslespil, hvor antallet af brikker ikke skal tælles i tusinder, men i titusinder. Først når et stort antal af brikkerne er lagt, fremstår der et klart billede.

Bogason har fokus på Søværnet. Dermed fortsætter han på sin vis udbygningen af den skildring af værnets koldkrigshistorie, som han begyndte med i fagbogen *Søværnet under den kolde krig fra 2016*. Bogason var artillerisergent på en række skibe i årene 1966-72 og har dermed en personlig baggrund i Søværnet.

Peter Bogasons bog bygger især på afklassificerede rapporter, som han har fundet i Rigsarkivet. Men når den pensionerede samfundsfags-professor kan fremlægge et detaljeret billede, bunder det ikke i, at FE har åbnet for sluserne.

Ifølge forfatteren er det karakteristisk for FE's afklassificerede arkiv, at

PETER BOGASON

FJENDEBILLEDER

Forsvarets efterretningstjeneste
under den kolde krig

den langt overvejende del er endelige redegørelser og andre slutprodukter, ikke elementerne fra processen. Han kan for eksempel af forskellige rapporter se, at FE har haft samarbejde med andre efterretningsvæsenere i NATO, især det vesttyske.

- Men hvordan man har sammenbragt forskellige kilder i de sammenfattende rapporter står på ingen måde klart.

Hvad med Bornholm?

Et vigtigt emne i bogen er, hvordan de dengang højt klassificerede dokumenter skildrer de danske myndigheders reaktion på NATO's *Flexible Response-doktrin* fra 1967. Doktrinændringen reducerede faren for en atomar storkrig, eftersom man gik væk fra princippet om 'massiv gengældelse'. Målet var at kunne give en afpasset reaktion på alle militære eskalationstrin.

Ændringen rummede potentielle problemer for f.eks. Danmark og Vesttyskland. Ville isolerede angreb på mindre øer som f.eks. Bornholm, Femern eller Falster være nok til at udløse NATO's paragraf 5, 'musketerparagraffen'?

I den forbindelse giver Peter Bogason et eksempel på et dokument, der kunne have været interessant at få med, men endnu i dag er klassificeret: Et scenarie, som NATO producerede om et begrænset angreb på Bornholm.

Informationsteknologisk revolution

Udviklingen i overvågningskapabiliteter var revolutionerende. Ved Danmarks indtræden i NATO var midlerne kystudkigsstationer og udkigge på fyr og fyrskibe.

Derefter blev radar indført. Man anvendte en engelsk flyvarslingsradar, der blev optimeret til overfladeskibe. Først et par år inde i 1950'erne blev de første idéer om en selvstændig luftvarslingsradar for Flyvevåbnet realiseret. Man havde også Søværnets Radiotjeneste.

- Der var udviklet metoder til systematisk at overvåge radiotrafik og afkode signaler. (...) I løbet af et par år var radiotjenesten i stand til at tegne et billede af Østblokkens kommandoveje, personrelationer, placering af tropper, forsyningslinjer m.v., hedder det i *Fjendebilleder*.

Den måske mest omvæltende ændring skete i 1986, da FOD CCIS (*Command, Control and Information System*) blev indført i hele flåden. Det betød, at det mandskabskrævende plottearbejde på hver enkelt station kunne spares væk.

- Dermed var der (...) et på daværende tidspunkt enestående system, både til taktisk information og overblik for cheferne og til konkret ildledning for våbensystemerne. (...) Med tiden blev der indsamlet så megen information om de forskellige

WAPA-skibes elektroniske 'fodaftryk', at man kunne stedbestemme dem døgnet rundt, skriver Peter Bogason.

En udvikling på mindst samme niveau begyndte i Sovjetunionen i 1950'erne. Det gjorde på få år landets flåde til et instrument, der med avanceret teknologi kunne ramme NATO's forsyningslinjer til søs. Det blev udgangspunktet for opbygningen af den store oceangående sovjetiske flåde.

Anholdelser af kriminelle

I 1961 påbegyndte Søværnet de såkaldte 'stjernepatroljer', der indebar, at man gik længere ud i Østersøen for at indhente data om Warszawa-pagtens aktiviteter. Til opgaven havde man fire moderne korvetter af TRITON-klassen.

Bevæggrunden var de vedvarende tegn på styrkelse af østflåderne. Skibene havde ofte FE-officerer med om bord, og de gik tæt på østbloklandenes søterritorier, d.v.s. indtil en afstand på 3, 6 og 12 sømil fra hhv. Østtysklands, Polens og Sovjetunionens kyster.

Ind imellem kom det til dramatiske

”

FE's afklassificerede dokumenter er også åbne for andre, men man sidder med det indtryk, at Peter Bogason gennem sin forskermæssige pondus og sin militære baggrund har vredet mere ud af kilderne, end det ville have været muligt for mange andre.

situationer og nervekrig. Det skildres gennem uddrag af forskellige deltagerberetninger.

Dermed være sagt, at hvis man holder kursen støt gennem den faktisk udtredende, noget tørre, men super-informative tekst, så kommer der ind imellem spændende momenter – og i enkelte tilfælde noget, der kan få læseren til at trække på smilebåndet. Peter Bogason kan for eksempel give en forklaring på, hvordan FE's lyttestationer på Bornholm var årsag til anholdelser af kriminelle.

- Når dansk politi i 1970'erne gang på gang kunne opsnappe danske smuglere i små speedbåde, skyldtes det polske havnemyndigheders rutiner. De havde nemlig en havnebetjent, der kommunikerede med havnekontoret via en håndbåren radio. Så når han til kontoret meldte afgang af et antal danske pasnumre, og det 'tilfældigvis' blev opsnapet af FE på Bornholm, var smuglernes hjemfærd afsløret, skriver han.

Interview med deltagere

Bogen giver i enkel form et overbevisende billede af FE's rutinemæssige arbejde og de metoder, man arbejder sig frem til sine konklusioner med.

FE's afklassificerede dokumenter er også åbne for andre, men man sidder med det indtryk, at Peter Bogason gennem sin forskermæssige pondus og sin militære baggrund har vredet mere ud af kilderne, end det ville have været muligt for mange andre. Som han anfører i bogen, har han f.eks. under sit arbejde haft lejlighed til at interviewe et antal personer, der havde ansvarlige poster i det militære system under Den kolde Krig, om betydningen af det input, de fik fra FE. På betingelse af anonymitet, naturligvis.

Bogen er veltilrettelagt og -illustreret med et stort antal skitser, kort, tabeller og fotos. ■

Peter Bogason: *Fjendebilleder – Forsvarets efterretningstjeneste under den kolde krig.*

Udgiver: Snorres Forlag

Omfang: 168 sider – rigt illustreret

Udgivelse: Er udkommet

Advokater med lang baggrund i Forsvaret, giver 20% rabat på advokatrådgivning til private

Vi har indgået aftale med HOD om medlemsrabat på advokatrådgivning.

Du kan således med fordel få berigtiget din bolighandel, styr på dine ansættelsesrettigheder, udarbejdet testamente eller ægtepagt, blive rådgivet om papirløst samliv, børn og samvær eller opløsning af parforhold – med andre ord, alt hvad du har brug for som privatperson.

Ring på tlf. **46 30 46 90** og hør om dine muligheder eller send os en mail på info@bakertillylegal.dk

Claus Rehl, Advokat (H)
PLR

Nicholas Ø. Keller, Advokat (L)
GHR

bakertilly

LEGAL ADVOKATFIRMA

Korskilelund 6
2670 Greve

Rehl@bakertillylegal.dk

eller

Poul Bundgaards Vej 1E
2500 Valby

info@bakertillylegal.dk

(+45) 46 30 46 90

Defence is our territory

High-quality fuel containers for
Scandinavian defences

- Long service life
- Easy to use
- High durability
- Low maintenance
- Fastest delivery

hmk BILCON

HMK Bilcon A/S // Hadsundvej 295 // DK-9260 Gistrup // +45 98 32 30 11 // hmkbilcon.com

OFFICEREN

Nr. 2/2025, 34. årgang

ISSN: 2445-5326

Fagbladet Officeren er udgivet af

Hovedorganisationen af

Officerer i Danmark (HOD)

Borupvang 2B, 2. tv

DK-2750 Ballerup

Tlf. +45 3315 0233

Fax: +45 3314 4626

www.hod.dk

Facebook: Hovedorganisationen

af Officerer i Danmark

Ansvarshavende redaktør:

Oberstløjtnant Niels Tønning

+45 2237 3966

niels@hod.dk

Redaktør:

Pressechef Vickie Lind

+45 5159 0742

vickie@hod.dk

Grafisk design:

ThinkCreative

Tryk: Jørn Thomsen Elbo A/S

Annoncer:

Ocean Design ApS

Dragstrupvej 12, Dragstrup

3250 Gilleleje

Annoncechef Casper Aistrup

cha@oceanmedia.dk

+45 3154 0300

Annoncepriser:

1/1 side: kr. 9.450

1/2 side: kr. 5.850

1/4 side: kr. 3.500

1/8 side: kr. 2.350

Priserne er inkl. 4 farver.

Redaktionen forbeholder sig ret til
at afvise annoncer, der strider mod
bladets tone og ånd.

Deadline for indlæg og annoncer:

Blad nr. 3/2025: 5. maj

Som udkommer: 6. juni

Blad nr. 4/2025: 4. august

Som udkommer: 5. september

Blad nr. 5/2025: 22. september

Som udkommer: 31. oktober

Abonnement: 828,- kr. pr. år.

Redaktion afsluttet den

1. april 2025.

Kontrolleret oplag: 5.122 i perioden
1. juli 2017 - 30. juni 2018

Fagbladet Officeren er via trykkeriet
Jørn Thomsen Elbo A/S certificeret efter
følgende internationale standarder:
ISO 14001 miljøcertificering, ISO 9001
kvalitetscertificering, FSC-certificering

og SvaneMærket.
Magasinet er trykt på miljørigtigt papir med
vegetabiliske farver.

32

- Nogle lande har en meget skarp adskillelse mellem den militære og den civile struktur, men for os forekommer det nærmest som en del af vores nationale DNA, at vi i høj grad kan få tingene til at glide uafhængigt af titler, formelle tilhørsforhold og stillingsbetegnelser.

Martin la Cour-Andersen,
kontreadmiral

Læs: Militært indslag i et politisk miljø